

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра історії та культури української мови

СИЛАБУС навчальної дисципліни

«Українська мова (за професійним спрямуванням)»
(обов'язкова)

Освітньо-професійна програма **ЖУРНАЛІСТИКА ТА КРОСМЕДІЙНІСТЬ**

Спеціальність **061 Журналістика**

Галузь знань **06 Журналістика**

Рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)
філологічний факультет**

Мова навчання **українська**

Розробники: **к.філол.н., доцент кафедри історії та культури української мови Гуцуляк І. Г.,
к.філол.н., доцент кафедри історії та культури української мови Даскалюк О. Л.
к.філол.н., асистент кафедри історії та культури української мови Дзись Р. П.**

Профайл викладача (-ів) **http://philology.chnu.edu.ua/?page_id=642
http://philology.chnu.edu.ua/?page_id=763**

Контактний тел. **+ 38(050) 979 25 59**
E-mail: **r.dzis@chnu.edu.ua; o.daskaliuk@chnu.edu.ua**

Сторінка курсу в Moodle **<https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=3298>
<https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=280>**

Консультації **Онлайн-консультації: за попередньою домовленістю.
Очні консультації: за попередньою домовленістю.**

1. Анотація (призначення навчальної дисципліни).

Предметом вивчення практичного курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є мова фахової галузі. Уміння спілкуватись мовою професії сприяє швидкому засвоєнню спеціальних дисциплін, підвищує ефективність праці, допомагає орієнтуватися у професійній діяльності та ділових контактах. Тому велику увагу під час вивчення всіх тем приділяємо засвоєнню мовних стереотипів комунікацій певного фаху. Підвищення загальномовної культури майбутніх журналістів та їхньої фахової мовної культури відбувається в контексті сучасних мовних тенденцій з урахуванням особливостей журналістської діяльності, що поєднує творчий та аналітичний компоненти.

2. Мета курсу – сформувати високий рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній та писемній формах, виробити навички практичного володіння мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, зумовленої професійними потребами, зокрема:

- сформувати чітке і правильне розуміння ролі державної мови у професійній діяльності;
- забезпечити досконале володіння нормами сучасної української літературної мови та дотримання вимог культури писемного мовлення;
- виробити навички самоконтролю за дотриманням мовних норм у спілкуванні;
- розвивати творче мислення студентів;
- виховувати повагу до української літературної мови, до мовних традицій;
- виробити навички сприйняття й відтворення фахових текстів, засвоєння лексики і термінології свого фаху, вибір комунікативно виправданих мовних засобів, використання різних типів словників;
- сформувати навички оперування фаховою термінологією, редагування, коригування текстів.

3. Пререквізити:

- українська мова (шкільний курс);
- історія України (шкільний курс);
- курс «Актуальні питання історії та культури України»;
- курс «Історія української культури»;
- курс «Вступ до спеціальності».

4. Результати навчання.

За результатами вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- зміст поняття *українська мова за професійним спрямуванням*;
- типологію норм української літературної мови;
- основні характеристики офіційно-ділового та наукового стилів;
- загальні вимоги до складання та оформлення професійних текстів і документів;
- основні ознаки культури професійного мовлення;
- основи культури усного і писемного професійного мовлення;
- етикет ділового спілкування;

вміти:

- використовувати різні мовні засоби відповідно до комунікативних намірів у професійній сфері;
- послуговуватися лексикографічними джерелами (словниками) та іншою допоміжною довідковою літературою, необхідною для самостійного вдосконалення мовної культури;
- сприймати, відтворювати, редагувати тексти наукового та офіційно-ділового стилів;
- володіти культурою усного мовлення;
- застосовувати українську термінологію свого фаху в різноманітних комунікативних ситуаціях професійної діяльності;
- дотримувати мовного етикету відповідно до комунікативної ситуації.

Результати за загальними компетентностями:

ЗК 1. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою.

Результати за фаховими компетентностями:

ФК 11. Здатність комплексно використовувати ресурси української мови для реалізації фахових знань.

ФК 14. Здатність створювати й редагувати різні види видань.

Програмні результати навчання:

ПРН 3. Використовувати державну мову в професійній діяльності.

ПРН 13. Здійснювати редакційну підготовку та редагування друкованого, теле- й радіо продукту в ЗМК.

5. Опис навчальної дисципліни**5.1. Загальна інформація**

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			Кредитів	Годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	1	3	90	-	30	-	-	58	2	іспит
Заочна	1	1	3	90	-	8	-	-	80	2	іспит

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		пр.	інд	с.р.		пр.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. СУСПІЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ МОВИ. СТИЛІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ								
Тема 1. Суспільне значення української мови, її правовий статус. Державна мова в українських ЗМІ.	12	4		8	10			10
Тема 2. Стилi сучасної української літературної мови.	6	2		4	10	2		8
Тема 3. Поняття культури мовлення спеціаліста. Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Вимоги до професійних текстів: об'єктивність викладу, логіка, послідовність,	12	4		8	10			10

повнота інформації, точність.								
Разом за ЗМ1	30	10		20	30	2		28
Змістовий модуль 2. КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СПЕЦІАЛІСТА. СКЛАДАННЯ Й РЕДАГУВАННЯ НАУКОВИХ ТА ОФІЦІЙНО-ДІЛОВИХ ПРОФЕСІЙНИХ ТЕКСТІВ								
Тема 1. Граматичні норми сучасної української літературної мови у професійному мовленні.	16	4		12	12	2		10
Тема 2. Лексичні та стилістичні норми сучасної української літературної мови у професійному мовленні. Особливості наукової та офіційно-ділової лексики сучасної української мови.	12	4		8	12	2		10
Тема 3. Культура писемного мовлення (технічні правила оформлення наукового та офіційно-ділового текстів). Форми опрацювання наукового тексту: планування, тезування, конспектування, анотування, реферування. Основні кліше в науковому тексті.	6	2		4	12	1		11
Тема 4. Укладання й редагування документів з кадрово-контрактних питань (заява, резюме), довідково-інформаційних документів (пресреліз, анонс, анотація, рецензія, коментар) тощо.	14	6		8	12	1		11
Тема 4. Культура усного мовлення. Орфоепічні та акцентні норми сучасної української літературної мови у професійному мовленні. Електронна презентація наукового виступу. Науковий етикет.	12	4		8	12			10
Разом за ЗМ 2	60	20		40	60	6		52
Усього годин	90	30		60	90	8		80

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№ за/п	Назва теми
1.	Українська мова – державна мова в Україні. Державна мова й мови національних меншин. Висвітлення проблеми функціонування мов національних меншин у сучасних медіа.
2.	Походження назви “Україна”, “український”. Основні етапи становлення і розвитку української мови. Використання цієї інформації у журналістській діяльності.

3.	Мовне питання в контексті фейкової інформації та пропаганди.
4.	Літературна мова як вищий щабель розвитку мови. Поняття мовної норми. Види норм.
5.	Становлення й розвиток наукового стилю української мови.
6.	Становлення й розвиток офіційно-ділового стилю української мови.
7.	Становлення й розвиток публіцистичного стилю української мови.
8.	Орфографічні норми сучасної української літературної мови у професійному мовленні. Зміни до <i>Українського правопису</i> (2019).
9.	Висвітлення проблем щодо змін в українському правописі в ЗМІ.
10.	Документ як специфічний текст. Поняття про документ. Типи документів.
11.	Формуляр-зразок. Реквізити, їхня характеристика, норми дотримання.
12.	Норми дотримання і порядок розміщення основних реквізитів (реквізити „дата”, „адресат”, „адресант”, „назва документа”, „підпис”).
13.	Оформлення сторінки документа. Оформлення тексту документа. Вимоги до тексту документа.
14.	Документи з кадрово-контрактних питань. Автобіографія (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Резюме (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Заяви (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Характеристика (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Рекомендаційний лист. Вимоги та характеристика. Особовий листок (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів).
15.	Довідково-інформаційні документи. Звіт (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Оголошення (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Пояснювальна записка (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів).
16.	Особисті офіційні документи. Доручення (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів). Розписка (визначення, види та основні вимоги до оформлення, склад реквізитів).
17.	Види офіційних ділових листів, їх характеристика.
18.	Основні реквізити ділового листа, правила оформлення. Вимоги до тексту ділового листа. Мовні засоби оформлення реквізитів ділового листа, його початку, завершення.
19.	Особливості роботи з документами у професійній журналістській діяльності (створення, редагування, використання з підтверджувальною метою тощо).
20.	Оцінка культури мовлення як компонента професійної культури спеціаліста. Зміст понять <i>манера викладу</i> і <i>грамотність</i> у журналістській практиці.

6. Система контролю та оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю, методи навчання.

Формами поточного контролю є усні і письмові відповіді на практичних заняттях, письмові роботи різних видів (диктанти, редагування текстів, створення фахових текстів), тестування, творчі роботи.

МН1 – словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія тощо).

МН2 – практичні заняття.

МН6 – наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали тощо).

МН7 – робота з книгою, з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою.

МН8 – комп’ютерні засоби навчання (курси – ресурси, мультимедійні, дистанційні, web-конференції та вебінари і т.п.).

МН9 – самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни.

Методи оцінювання.

МО2 – тести, опитування, контрольні, самостійні роботи за індивідуальними завданнями.

МО4 – звіти, реферати, статті.

МО6 – презентації результатів виконання завдань.

МО8 – іспит.

Контроль у навчанні української мови за професійним спрямуванням передбачає виявлення рівня сформованості мовленнєвих навичок і умінь, визначення правильності організації навчального процесу, діагностування труднощів засвоєння матеріалу, перевірку ефективності використаних методів і прийомів навчання.

Контроль здійснюється з дотриманням вимог об’єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

У процесі оцінювання навчальних досягнень застосовуємо такі **засоби оцінювання та демонстрування результатів навчання**:

- **засоби усного контролю**: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, презентації результатів виконаних завдань,

- **засоби письмового контролю**: контрольні роботи, модульне письмове тестування, підсумкове тестування, самостійні роботи, виконання вправ, написання есе, рефератів,

- **засоби самоконтролю**: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни.

Оцінювати рівень мовних знань, умінь та навичок студентів необхідно за такими критеріями:

1. Уміння оперувати лексичним складом сучасної української літературної мови.
2. Ступінь володіння орфографічними, морфологічними, синтаксичними нормами сучасної української літературної мови, передбаченими програмою дисципліни.
3. Уміння працювати з навчальною та навчально-методичною літературою, з фаховими словниками.
4. Рівень володіння лінгвістичною та фаховою термінологією.
5. Ступінь володіння навичками створення письмових текстів.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (<i>аудиторна та самостійна робота</i>)						Підсумковий тест (іспит)	Сума		
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2						
Т 1	Т 2	Т 3	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5		
8	7	15	5	5	5	10	5	40	100

7. Рекомендована література

Основна

1. Волкотруб Г. Стилїстика ділової мови : навч. посібник. К. : МАУП, 2002. 208 с.
2. Загнітко А. П. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. Донецьк : ТОВ ВКФ „Бао”, 2004. 480 с.

3. Заліпська І. Я. Комунікативні ознаки української мови у прямому радіо- і телеэфірі. Дисертація канд. філол. наук: 10.02.01, Нац. акад. наук України, Ін-т укр. мови. Київ, 2013. 203 с.
4. Зубков М. Сучасна українська ділова мова. 2-ге вид., доповнене. Х.: Торсинг, 2002. 448 с.
5. Культура мови : від теорії до практики : монографія / Л. Струганець, О. Бобесюк, О. Веремчук та ін. ; за ред. Л. Струганець. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. 216 с.
6. Культура спілкування у журналістській практиці : навч.-метод. посіб. / уклад.: Н. Бабич, О. Жук. Чернівці : Букрек, 2012. 160 с.
7. Культура фахової мови журналіста : навч. посібник / М. Г. Яцимірська. Львів : ПАІС, 2004. 336 с.
8. Культура фахового мовлення: навчальний посібник / Укл.: Н. Д. Бабич, К. Ф. Герман, А. А. Ковтун, К. М. Лук'янюк, Н. І. Руп'янова, М. С. Скаб, М. В. Скаб; за заг. ред. Н. Д. Бабич. 4-е вид., уточн. й доповн. Чернівці: Книги–XXI, 2014. 556 с.
9. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. Київ, 2007. 360 с.
10. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство: Підручник. Львів: Світ, 1994. 216 с.
11. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення : навч. посіб. / В. Г. Пасинок. Київ : ЦУЛ, 2012. 184 с.
12. Плотницька І.М. Ділова українська мова : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.
13. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник / С. В. Шевчук, І. В. Клименко. 2-е вид., випр. і допов. Київ : Алерта, 2011. 694 с.
14. Український правопис / Національна академія наук України. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.

Додаткова

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. Львів : Світ, 1990. 232 с.
2. Бабич Н. Д. Культура ділового мовлення початку ХХ ст. // Наук. вісник Чернівецького державного ун-ту : Слов'янська філологія. Вип. 93. Чернівці : Рута, 2000. С. 163–171.
3. Бабич Н. Д. Стили, підстили чи жанри літературної мови // Наук. вісник Чернівецького ун-ту : Слов'янська філологія. Вип. 93. Чернівці : Рута, 2002. С. 92–101.
4. Беценко І. Історія становлення та формування офіційно-ділового стилю української мови // Наук. вісник ЧНУ : зб. наук. праць. Вип. 117-118. Слов'янська філологія. Чернівці : Рута, 2001. С. 45–52.
5. Биби́к С. П. Культура усної мови журналіста: співвідношення слабких і сильних норм // Одеський лінгвістичний вісник. 2015. С. 12–22.
6. Ботвина Н. В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділової комунікації : навч. посіб. 2-е вид., доп. та переробл. К. : Арттек 2002. 208 с.
7. Бродська Р. В. Становлення публіцистичного стилю української мови на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 «Українська мова». Івано-Франківськ, 2002. – 18 с.
8. Волощак М. Неправильно – правильно : довідник з українського слововживання: За матеріалами засобів масової інформації. 2-ге доп. вид. К. : Вид. центр „Просвіта”, 2003. 160 с.
9. Каленич В. Культура мовлення як чинник журналістської майстерності // Український інформаційний простір : наук. журнал / Київський нац. ун-т культури і мистецтв, Ін-т журналістики і міжнародних відносин. Київ, 2014. Ч. 3. С. 72–76.
10. Літературна норма і мовна практика / С. Я. Єрмоленко, С. П. Биби́к, Т. А. Коць та ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ, 2013. 320 с.
11. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради : навч. посіб. 2-ге вид., стереотип. Київ : Либідь, 2001. 240 с.

12. Руда О. Г. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі : монографія / Олена Руда ; НАН України, Ін-т укр. мови. Київ, 2012. 232 с.
13. Савчук Р. Культура мови журналіста : хрестоматія. Івано-Франківськ : ПНУ, 2018. 61 с.
14. Сербенська О. А. Культура усного мовлення. Практикум : навч. посіб. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.
15. Соколова С. Мова засобів масової комунікації очима майбутніх журналістів // Українська мова. 2014. № 3. С. 71–83.
16. Фаріон І. Пошук українського слова в офіційно-діловому тексті // Наук. вісник Чернів. ун-ту: Зб. наук. праць. Вип. 117-118. Слов. філологія. Чернівці: Рута, 2001. С. 253-260.
17. Універсальний довідник з ділових паперів та ділової етики. – К. : Довіра, 2003. – 623 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua> (“Словники України”).
2. <http://slovo.org.ua/> (Колекція українських словників).
3. <http://www.slovnuk.net> (Великий тлумачний словник сучасної української мови).
4. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm> (Українська мова : Енциклопедія).
5. <http://ulif.mon.gov.ua> (Український лінгвістичний портал).
6. <http://www.mova.info/> (Лінгвістичний портал).
7. <http://www.pravopys.net/> (Електронний “Український правопис”).
8. <http://termin.com.ua/> (Словник термінів та понять).